

Zo ging dat ...

... in Brustem in 1896: een verbod voor mensen van buiten de gemeente om hun beesten in Berlingen te hoeden

De mensen van het kleine Berlingen, dat ingesloten ligt tussen de grotere gemeenten Ulbeek, Wellen, Borgloon en Hoepertingen en dat ook grenst aan Kuttekoven, hadden er aan het einde van de negentiende eeuw genoeg van dat inwoners van die aangrenzende gemeenten hun vee langs de wegen in hun dorp kwamen hoeden, en daarbij hun dieren ook wel eens op bewerkte landerijen lieten lopen¹. Op 25 augustus 1896, kort na de graanoogst, boog de gemeenteraad zich over de kwestie en keurde een gemeentelijk reglement goed dat voortaan beperkingen oplegde aan de mogelijkheden van mensen van buiten de gemeente om hun dieren nog in Berlingen te hoeden. Hieronder wordt de tekst van het reglement en van het gemeenteraadsbesluit in extenso uitgegeven.

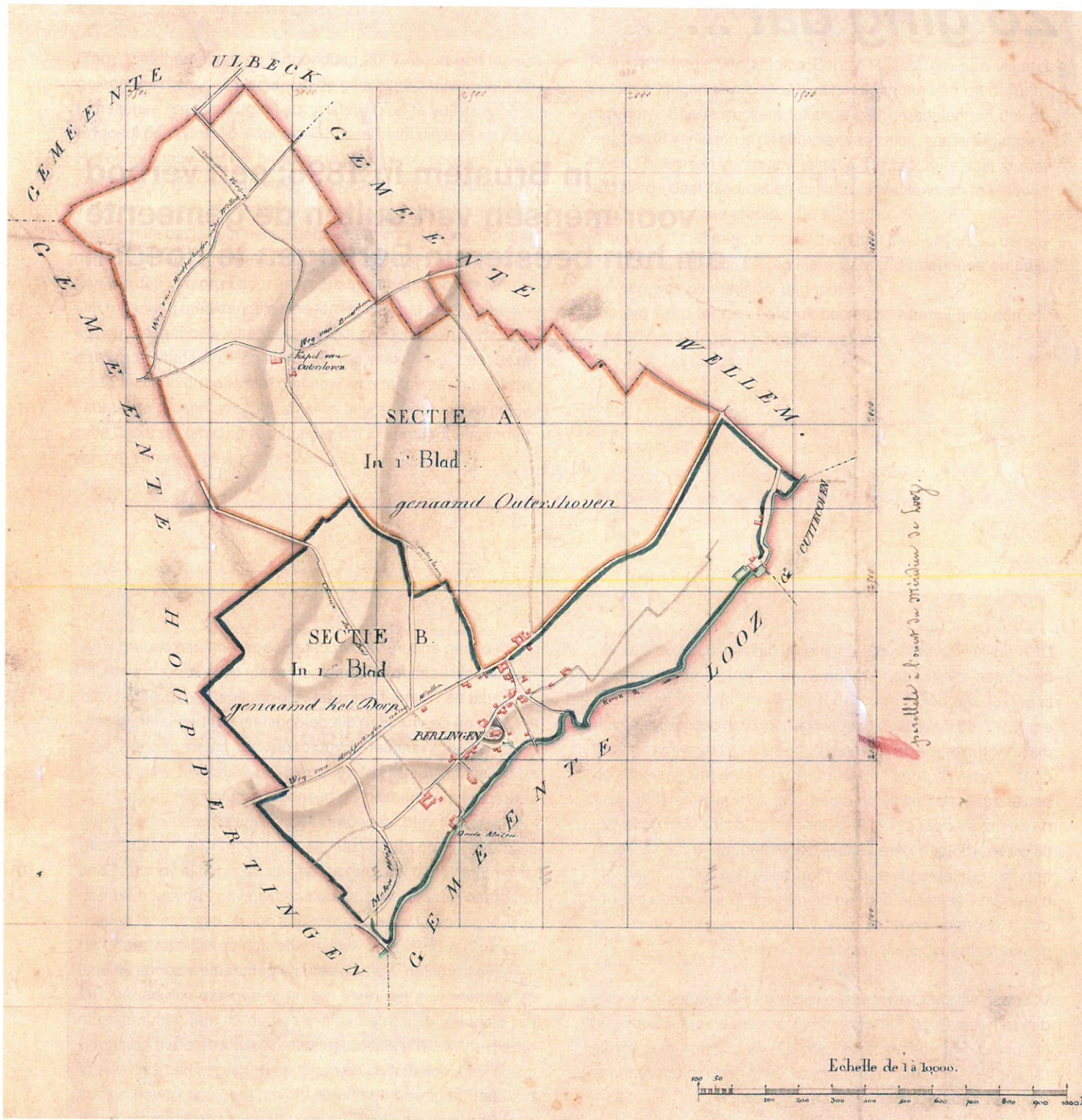
Voortaan was het aan mensen van buiten de gemeente verboden *ten allen tijden des jaars* op het grondgebied van Berlingen (1) *onkruid of voeder te trekken*, (2) *te oogsten met koyen*, (3) *varkens of schapen te hoeden*, of (4) *eenen doorgang te zoeken zonder toestemming des eigenaars*.

In de eerste plaats mochten vreemdelingen in Berlingen geen *onkruid of voeder* meer *trekken*. Het onkruid dat langs de wegen groeide kon immers ook als voeder dienen voor de konijnen, geiten of schapen van de dorpelingen van Berlingen. Voorts werd het voor mensen van buiten de gemeente verboden in Berlingen nog *te oogsten met koyen*. Hiermee werd bedoeld dat men koeien hoedde op velden waarvan het

graan of een andere veldvrucht geoogst en ingeschuurd was. Traditioneel hebben in iedere gemeente de inwoners het recht om nadat de vruchten van een veld geoogst zijn, over het veld te lopen en de vruchten die de oogsters hebben laten liggen, op te rapen. Wanneer bijvoorbeeld het graan geoogst was en de schoven van het veld gehaald waren, of wanneer de aardappelen uitgedaan en bijeengeraapt waren, mochten de inwoners het veld afspeuren naar vergeten aren of vergeten aardappelen en die verzamelen. Dit recht was in de meeste gemeenten strikt voorbehouden aan de eigen inwoners. Eens het graan geoogst was en de schoven van het veld naar een schuur gebracht waren, mocht dus ook de eigenaar of gebruiker van het perceel in kwestie de achtergebleven aren niet meer verzamelen, als hij niet in de gemeente woonde. In veel gemeenten was het recht om *na te oogsten* ook beperkt tot het recht om de achtergebleven vruchten met de hand op te rapen, en was het niet toegelaten dieren te hoeden op andermans veld, ook niet na de oogst. In Berlingen had zich echter blijkbaar de gewoonte ontwikkeld dat men ook koeien op pas geoogste velden hoedde. Dit was voortaan voor vreemdelingen verboden. Ten derde werd het mensen van buiten de gemeente verboden om in Berlingen nog schapen of varkens te hoeden. Enkel inwoners van het dorp mochten hun dieren nog hun eten bijeen laten zoeken langs wegbermen of op gemaaide akkers. Een vierde *misbruik* waaraan de gemeenteraad op 25 augustus 1896 een einde wilde maken, was het *doorgang zoeken* over andermans land. Om dit te begrijpen moet men weten dat

¹ Deze bijdrage is gebaseerd op het verslag van de vergadering van de gemeenteraad van Berlingen, in het verslagregister voor de jaren 1895-1907, dat bewaard wordt in het Rijksarchief te Hasselt. Het kan daar in de leeszaal geraadpleegd worden als *Archief van de gemeente Berlingen*, nr. 9.

Overzichtskaart van Berlingen, door het bestuur van het kadaster, 1841.

wegen destijds niet verhard waren. In de meeste gevallen waren wegen niet meer dan karresporen door de modder. Zeker wanneer het flink geregend had, boden die sporen nog weinig houvast, en konden de paarden hun last nog slechts met veel moeite vooruit krijgen. Het was dan verleidelijk om van de weg af te gaan, en over de akkers of over het grasland langs de weg te rijden. Op die manier werden echter de veldvruchten op de aan de weg grenzende percelen vernield.

Dat het de raad menens was met dit reglement blijkt wel uit de boete die werd vastgesteld voor overtreders. Die boete kon bij een eerste veroordeling, naar het oordeel van de rechter, schommelen tussen één en tien frank, maar bedroeg bij een tweede overtreding onverbiddelijk tien frank. Als je weet dat in die tijd één frank voor veel mensen een dagloon was, is het duidelijk dat het hier niet om lichte straffen ging. De veldwachter kreeg van de gemeenteraad bevel *proces-verbaal op te maken der overtredingen en misdrijven die hij deswegen zal bestatigd hebben*. Die processen-verbaal moest hij vervolgens overmaken aan de vrederechter in Borgloon, die destijds bevoegd was voor de gerechtelijke afhandeling van dit soort overtredingen. Dat is ook de reden waarom afschriften van dit gemeenteraadsbesluit bezorgd werden aan de griffie van het vredegerecht en van de *arrondissementsrechtbank* of rechtbank van eerste aanleg, waar vonnissen van de vrederechter in beroep behandeld konden worden. De bestendige deputatie kreeg ook een exemplaar van dit besluit, omdat zij over de wettigheid van de besluiten van de gemeenteraden moest oordelen voordat die van kracht werden.

Wie wil uitzoeken of er door het uitvaardigen van dit reglement in Berlingen werkelijk een einde kwam aan de erin beteugelde *stroopereyen en misbruiken* kan het archief van de vrederechter van Borgloon raadplegen. De vonnisregisters van de vrederechter van Borgloon uit de periode tot aan de Eerste Wereldoorlog kunnen in de leeszaal van het Rijksarchief te Hasselt geraadpleegd worden.

Tekstuitgave: Rijksarchief Hasselt, *Archief van het gemeentebestuur van Berlingen*, nr. 9.

Reglement houdende bijzondere schikkingen over de politie der velden en de veldstroopereyen.

De gemeenteraad te Berlingen,

Overwegende dat bij gebrek eener plaatselijke politieverordening er menigvuldige misbruiken begaan worden in de velden, beemden en weiden, daar personen van omliggende gemeentens, die onder voorwendsel van onkruid of voeder voor hunne beesten op andermans goederen te weiden of te trekken, zich plichtig maken aan stroopereyen. Dat zulke misbruiken door regelmatige middelen dienen tegengewerkt en beteugeld te worden,

Gezien art. 78 der gemeentewet,

Besluit

Art. 1. Het is ten allen tijden des jaars verboden aan personen vreemd aan onze gemeente, op ons grondgebied onkruid of voeder te trekken, te oogsten met koyen, varkens of schapen te hoeden, of eenen doorgang te zoeken zonder toestemming des eigenaars.

Art. 2. De overtredingen van voorgaande artikel zullen gestraft worden met eene boete van een tot tien franken, en in geval van hervalling zal deze straf op het maximum gebracht worden.

Art. 3. De veldwachter zal proces verbaal opmaken der overtredingen en misdrijven die hij deswegen zal bestatigd hebben.

Art. 4. De burgemeester is belast met de uitvoering der tegenwoordige verordening, welke zal afgekondigd en aangeplakt worden gedurende twee achtereenvolgende zondagen. Afschriften ervan zullen gezonden worden aan de Bestendige Deputatie en ter griffie van de arrondissementsrechtbank en van het vredegerecht.

Aldus opgemaakt in zitting te Berlingen den 25 augustus 1896.

De secretaris

De voorzitter

[getekend:] Roggen

[getekend:] A. Driesen

Rombout Nijssen

Heemkunde Limburg is er voor U

Wij maken graag promotie voor al uw initiatieven. Laat ons uw kringactiviteiten weten.

Wij hebben er een plaatsje voor in ons tijdschrift en op onze website.

Wij besteden ook graag aandacht aan uw nieuwste publicatie.

Teksten en foto's kunnen (liefst digitaal) gestuurd worden naar:

Raymond Lambie

Gijzenveldstraat 43, 3690 Zutendaal

Tel: 089/71 64 45

Email: voorzitter@heemkunde-limburg.be
raymond.lambie@pandora.be

